

คติความเชื่อเกี่ยวกับสถานภาพกษัตริย์ : ภาพสะท้อนจากวรรณคดีสมัยอยุธยา

สุรีย์ ทวีอุดมทรัพย์*

ปี ๑๘๙๓ พระรามาริบัติที่ ๑ (พระเจ้าอยู่หัว) ทรงรวบรวมไพร่พลไปตั้งราชธานีใหม่ที่อยุธยาอันเป็นชัยภูมิที่เหมาะสมทั้งทางด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจ การตั้งราชธานีใหม่นี้พระองค์จำเป็นต้องทรงสอดส่องท่าทีแว่นต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่รายรอบว่ามีปฏิกิริยาในทางลบหรือทางบวกอย่างไร เพราะมีผลต่อเสถียรภาพของพระองค์ นอกจากนี้ยังทรงดำเนินกุศโลบายทางการเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรมเกี่ยวกับฐานะของพระองค์ในการเป็นกษัตริย์ที่มีอำนาจเหนือประชาชนและเจ้าปกครองแว่นอื่น ๆ รวมไปถึงขอมด้วย คติเทวราชาซึ่งเชื่อว่ากษัตริย์มิใช่สามัญ

ชนแต่เป็นเทพอวตารเป็นที่นิยมมากในสมัยนั้น คตินี้สอดแทรกอยู่ในพระราชพิธีต่าง ๆ ได้แก่ การปราบดาภิเษก การถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาซึ่งมีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพระราชพิธี ซึ่งต้องอัญเชิญเทพมาเป็นพยาน เมื่อเชื่อกันว่าพราหมณ์เป็นชนชั้นที่ใกล้ชิดกับเทพเจ้ามากกว่าชนชั้นอื่น พราหมณ์จึงเป็นผู้ที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำพิธี พิธีต่าง ๆ สร้างความขลังให้กษัตริย์ด้วยการย่ำว่าฐานะของพระองค์ไม่ผิดเพี้ยนจากเทพและเป็นผู้มีอำนาจเหนือสิ่งอื่นใด จากคำให้การของชาวกรุงเก่าระบุว่าพระรามาริบัติที่ ๑ มีพระราชดำริจะทรงรับบรมราชาภิเษกจากพวกพราหมณ์เผ่าพันธุ์เดิมในประเทศอินเดียเพื่อเป็นสิริมงคลและเป็นแบบอย่างราชประเพณีสืบต่อไป ความต้องการพราหมณ์จากเผ่าพันธุ์เดิมนั้นเป็นการเน้นให้ราชพิธีศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้นทั้งแสดงให้เห็นพระราชประสงค์ของพระรามาริบัติที่

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

๑ ว่าทรงมีพระราชประสงค์ที่จะสนับสนุนคติ
เทวราชาอย่างจริงจัง

พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา
เป็นพระราชพิธีที่ขุนนางและเจ้าปกครองใน
เมืองอื่น ๆ เข้าร่วมพิธีเพื่อแสดงความจงรัก
ภักดี ในพระราชพิธีนี้มีบทสวดเรียกว่า
ประกาศโองการแข่งน้ำ เข้าใจว่าพราหมณ์
เป็นผู้เขียนขึ้นในสมัยพระรามาริบัติที่ ๑ คำ
ขึ้นต้นเป็นบทสวดที่เทพเจ้าตามลัทธิพราหมณ์
อย่างแท้จริง มิได้ผสมผสานกับศาสนาพุทธ
อย่างสมัยหลัง ๆ ในบทสวดยังมีเนื้อความ
ต่อไปกล่าวถึงผู้มาเป็นราชาว่าเป็นสมมติราช
เจ้าดังนี้

แลมีคำมีวัน

กินสาลีเปลือกบ่อน

บมีผู้ต้องแต่งบรรณา

เลือกผู้เป็นยิ่งยศเป็นราชา อคร้าว

เรียกนามสมมติราชเจ้า

จึงตั้งท้าวเจ้าแผ่นดิน

คำว่า “สมมติราชเจ้า” แสดงให้เห็น
ฐานะของผู้จะเป็นกษัตริย์ว่ามีใช้บุคคล
สำคัญ แต่เป็นผู้ยิ่งยศที่ได้รับการคัดเลือก
แล้ว พระนามของพระเจ้าอยู่ทอในตอนท้าย
บทสวดกล่าวว่า “สมเด็จพระรามาริบัติ ศรี
สินทรมมมหา จักรพรรดิศรราช” แสดง
ฐานะของกษัตริย์ว่า ทรงเป็นจักรพรรดิ เป็น

นักรบนักปกครองผู้มีอำนาจเหนือแว่นแคว้น
และประชาชนทั้งปวง และ รามาริบัติยังบอก
ว่ามีใช้บุคคลธรรมดาแต่เป็นเทพคือพระ-
นารายณ์

วรรณคดีเรื่องอื่น ๆ สมัยอยุธยาตอน
ต้น เช่น ลิลิตยวนพ่าย นอกจากบอกฐานะ
ของกษัตริย์ว่าเป็นเทวราชาแล้วยังเน้นความ
เป็นราชาผู้ทรงธรรมไว้ค่อนข้างชัด ในบท
ประณามพจน์ช่วงต้นที่สุดกษัตริย์ว่า ได้เกิด
กลียุคแผ่นดินไหว รวากับสัตว์ปจะคว่ำลง
ฟ้าทั้งหกจะหงาย แผ่นดินทุกแห่งในโลก
ระส่ำระสาย ท้น ไตนั้นเทพเจ้าทั้ง ๓ คือ
พระพรหม พระนารายณ์และพระอิศวร มี
บัญชาให้เทพอีก ๘ องค์มารวมกำลังกับเทพ
เจ้าทั้ง ๓ รวมเป็น ๑๑ องค์ กลายเป็นพระ
บรมไตรโลกนาถผู้ที่จะไปปราบยุคเข็ญ หนุน
ศาสนาให้คงอยู่และสร้างความสงบสุขให้เกิด
ในโลกมนุษย์

ลิลิตยวนพ่าย กล่าวถึงชาติกำเนิดของ
พระบรมไตรโลกนาถอย่างชัดเจนว่า เป็น
เทพสมมติ และยังได้ส่งสมภารมีมาเพื่อสร้าง
ธรรมให้เกิดในโลกนี้ หลายบทกล่าวถึงพระ
นามของพระองค์อย่างเดียวกับที่ขานพระนาม
พระพุทธรูปเจ้า คือ พระทรงธรรมมิตระแท้
พระธรรม แกล้งปางพระศรีสรร เพชญ์โพธิ

ฐานะของกษัตริย์ที่เป็นธรรมราชา และเทวราชาเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนกันคือ ชาติกำเนิดเป็นเทพเจ้ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ ผู้คนจะต้องเคารพยำเกรง ในขณะที่เดียวกัน ก็เป็นผู้ปกครองโดยธรรมซึ่งสามารถลดความ ศักดิ์สิทธิ์และลึกลับของเทพ เพื่อแสดงตนว่า เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของประชาชนและใช้ภาษา ธรรมะกับประชาชน อันเป็นภาษาเดียวกับที่ ประชาชนยึดถือ มิใช่ภาษาเทพเจ้าอันเป็น คนละภาษากับประชาชน นอกจากนี้กษัตริย์ ยังดำรงฐานะจักรพรรดิราช ทรงเป็นนักรบ นักปกครองที่แคว้นต่างๆ มาสวามิภักดิ์เพราะ เกรงบารมีของพระองค์

วรรณคดีย่อเกียรติอีกเรื่องหนึ่งคือ โคลงยอพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ของพระศรีมโหสถ คำขึ้นต้นเป็นบทประ ណามพจน์ซึ่งแต่งตามขนบการประพันธ์ คือ ให้วเทพเจ้าทั้ง ๓ ของพราหมณ์ และใน โคลงบางบทกล่าวถึงฐานะของสมเด็จพระ นารายณ์มหาราช เช่น ในบทที่ ๖๕ ขอพร จากพระพรหมว่า

ขอจงป็นธรรม ะ มิกราช
ราวเรื่องสมมติเชื้อ ชื่นด้วยไอสุร

แสดงให้เห็นฐานะของกษัตริย์ว่าเป็นเทพ สมมติที่มาครองราชสมบัติ และปกครองด้วย

หลักธรรม (ธรรมิกราช) ทั้งยังขอพรจาก เทพเจ้าองค์อื่นๆ ไว้อีกว่า

“พระปรีชาญาณสุ์ ส่องให้เห็นธรรม ะ
(บทที่ ๗๕)

“ครองพิภพทั่วหอม เทียงแท้ทางธรรม ะ
(บทที่ ๗๗)

เป็นบทที่ขอพรให้พระนารายณ์มหาราชทรง พระปรีชาสามารถในหลักธรรมและครองพิภพ ด้วยหลักธรรม กวีได้กล่าวถึงพระองค์โดย ใช้คำว่า “สรรเพ็ชญ์” ในบทที่ ๒๗ หมายถึง ผู้รอบรู้เป็นคำที่ใช้กับพระพุทธเจ้าโดย เฉพาะ จากคำขอพรที่ยกมาและใช้พระนาม เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าย่อมแสดงให้เห็นคติ ความเชื่อธรรมราชาปรากฏอยู่ในฐานะของ กษัตริย์

ใน โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระ นารายณ์มหาราช พระราชายังคงทรงดำรงฐานะ ของกษัตริย์เป็นเทวราชาและธรรมราชา ไม่ ผิดจากใน ลิลิตยวนพ่าย นัก ทั้งสองเรื่องเป็น วรรณคดีประเภทเดียวกันคือ ย่อเกียรติพระ มหากษัตริย์อย่างมหาบุรุษผู้มียุคุณธรรม ภาษา และคำเปรียบเทียบกับใช้จึงออกมาไปด้วยนัยของ คติความเชื่อเกี่ยวกับฐานะของกษัตริย์ตลอด ทั้งคำเสริมส่งบารมีอันเป็นสิ่งสนับสนุนคติ

ความเชื่อเพื่อสร้างความชอบธรรมสำหรับผู้ที่
จะเป็นกษัตริย์

สิ่งที่น่าสังเกตคือใน ลิลิตยวนพ่าย
กวีให้น้ำหนักของความเป็นธรรมราชาค่อน
ข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับเทวราชา ทั้งนี้
อาจเป็นเพราะว่าพระบรมไตรโลกนาถต้องการ
ใช้คติธรรมราชาเป็นกุศโลบายทางการเมือง
เพื่อให้อาณาจักรสุโขทัยยอมรับพระองค์ใน
ฐานะเป็นเจ้าปกครองของตน และยอมรับรวม
กับอาณาจักรอยุธยา ส่วนโคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเพียงแต่งจากอิทธิ
พลความเชื่อเกี่ยวกับฐานะของกษัตริย์อันเป็น
สิ่งที่ดำรงอยู่แล้วในระบบความเชื่อของคนใน
สังคมสมัยนั้น ผิดจากช่วงสมัยสมเด็จพระ
บรมไตรโลกนาถที่จำเป็นต้องสร้างฐานะธรรม
ราชาอย่างเข้มข้นเพื่อผลประโยชน์การเมือง

ในวรรณคดีศาสนา เช่น มหาชาติ-
คำหลวง นันทโศภนคำหลวง พระมาลัย-
คำหลวง ปุณโณวาทคำฉันท์ ความเชื่อเกี่ยวกับ
ฐานะของกษัตริย์ไม่ค่อยเด่นชัดเท่าวรรณคดี
ประเภทयोเกียรติและพระราชพิธี ทั้งนี้
อาจเป็นเพราะเป้าหมายประสงค์การแต่งแตกต่างกัน
กันได้ แต่ก็ยังมีปรากฏให้เห็นอยู่บ้างโดย
เฉพาะใน มหาชาติคำหลวง พรรณนาพระชาติ
ของเวสสันดรเป็นชาติที่ ๑๐ ประกอบทวน

บารมีซึ่งเป็นการบำเพ็ญธรรมที่ยากที่สุดจึงได้
ชื่อว่ามหาชาติ การเริ่มเรื่องกล่าวพรรณนา
ถึงชาติกำเนิดของพระเวสสันดรอย่างพิสดาร
ว่า นางสพรรษดีขอพรสิบประการจากพระ-
อินทร์ หนึ่งในสิบคือ ปราบดาพระราช
บุตร พระอินทร์จึงทรงอาราธนาพระโพธิ
สัตว์ซึ่งกำลังเสวยสมบัติอยู่ในสวรรค์ชั้น
ดาวดึงส์ให้ทรงจุติลงมาถือปฏิสนธิในพระ
ครรภ์ของนางสพรรษดี พระอินทร์ได้แจ้ง
จุดประสงค์ของการอาราธนาไว้ว่า “ขอเชิญ
เสด็จลงไปแผ่แผ่โพธิญาณ...”

ลักษณะพระโพธิสัตว์มีกำเนิดผิดจาก
ผู้คนธรรมดา คือ เกิดมาทันทีก็มองเห็น เดิน
ได้ พูดได้ ประกาศกำหนดพระบารมีทันที
และยังกำหนดเป้าหมายประสงค์การเกิดไว้แน่นอน
ที่ต้องการลงมาโปรดสัตว์ คำขานพระนาม
พระเวสสันดรก็สะท้อนให้เห็นคติความเชื่อ
ธรรมราชา เช่น หน่อสรรรเพช พยาธรรม
พระผู้ทรงธรรม เป็นต้น

คติธรรมราชาเป็นกุศโลบายทางการเมือง
ของพระบรมไตรโลกนาถในการรวม
อาณาจักรสุโขทัยเข้ากับอยุธยา พระองค์จึง
ทรงประกอบพระราชกรณียกิจหลายประการ
เพื่อแสดงตนเป็นธรรมราชา อันเป็นคติ
ความเชื่อของอาณาจักรสุโขทัยเกี่ยวกับผู้จะ

เป็นกษัตริย์ที่ต้องดำรงตนเป็นธรรมราชา เช่น การออกบวช บุรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานและวัตถุและโปรดให้แต่ง มหาชาติคำหลวงอันเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ฟังจบภายในหนึ่งวันจะได้บุญมากเช่นเดียวกับฟัง ไตรภูมิพระร่วงของพระมหารัชมหาราช (พระยาธิไท)

พระมาลัยคำหลวง เป็นเรื่องการสั่งสมบุญบารมีเพื่อจะไปเกิดในยุคพระศรีอารียะความคิดเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ปรากฏอยู่ในเรื่องนี้อย่างแน่นแฟ้น ซึ่งสนับสนุนให้มีการทำบุญเพื่อชาติหน้าจะได้มีชีวิตที่ดีขึ้น การสั่งสมบุญบารมี เป็นสิ่งที่ทุกคนไม่เลือกชั้นวรรณะสามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้ การให้สิทธิทุกคนในการสั่งสมบุญบารมีจึงกลายเป็นจุดอ่อนของคติความเชื่อนี้ที่ผู้หนึ่งผู้ใดสามารถอ้างว่าตนเป็นผู้มีบุญมาเกิดเหมาะสมที่ได้เป็นผู้ปกครองที่จะนำความสงบสุขมาสู่ประชาชนและน่าจะเป็นเหตุหนึ่งให้การรวบรวมไพร่พลก่อนการกบฏในสมัยอยุธยาถึง ๓ ครั้งคือ กบฏญาณพิเชียร พ.ศ. ๒๑๒๔ ในสมัยพระมหารัชมหาราช (๒๑๑๒-๒๑๓๓) เหตุการณ์อยู่ในช่วงหลังเสียกรุงครั้งที่ ๑ บ้านเมืองขณะนั้นขาดความมั่นคง กบฏธรรมเถียร พ.ศ.

๒๒๓๗ และกบฏบุญกว้าง พ.ศ. ๒๒๔๑ ในสมัยพระเพทราชาซึ่งบ้านเมืองก็ตกอยู่ในสภาพขาดความมั่นคงเช่นกัน

ผู้นำกบฏทั้ง ๓ ครั้งต่างอ้างว่าตนเป็นผู้มีบุญ เพื่อสร้างความชอบธรรมในการรวบรวมไพร่พลอันเป็นกำลังสำคัญในการต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาล^๑ การสั่งสมบุญบารมีของกษัตริย์เพื่อต้านและลบล้าง “บุญ” ของใครก็ได้ที่จะอ้างว่าเป็นผู้มีบุญจึงเป็นสิ่งจำเป็น

วรรณคดีเพื่อความบันเทิง ก็สะท้อนให้เห็นสภาพของผู้เป็นกษัตริย์อีกแง่มุมหนึ่ง ลิลิตพระลอ ตัวละครฝ่ายกษัตริย์มีลักษณะเป็นมนุษย์มากกว่าเรื่องอื่นๆ เพราะชาติกำเนิดไม่พิสดาร การดำเนินชีวิตเหมือนคนทั่วไป มีอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดไม่ผิดจากคนธรรมดานัก ตัวกษัตริย์ในเรื่องแม้จะมีฐานะเหนือคนทั่วไป เช่น มีบุญบารมี รูปลักษณะงดงาม แต่จะมีกิเลสและเวียนวายอยู่ในสังสารวัฏ สิ่งที่น่าสังเกตในเรื่องนี้คือ ฐานะสูงส่งของกษัตริย์ทำให้ต้องมีเหตุผลไปอ้างการกระทำของกษัตริย์ แม้สิ่งนั้นจะเป็นการตัดสินใจของตนเองก็ตาม เช่น พระลอต้องไปพบเพื่อนแพ้งก็เพราะกรรมเก่าเป็นสิ่งที่ลดใจ

๑ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. “กบฏไพร่สมัยอยุธยากับแนวความคิดผู้มีบุญ พระศรีอารียะพระมาลัย,” เรื่องของสองนคร กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์ ๒๕๒๔. หน้า ๑๗๓-๒๔๐.

โดยมีปู่เจ้าเป็นผู้ผลักดันให้ทั้งสามได้พบกัน และใช้สลาเหินเป็นสิ่งชักจูงให้พระลอหลงเสน่ห์พระเพื่อนพระแพงเป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า กวีผู้รจนาลิลิตเรื่องนี้ต้องให้พระลอ พระเพื่อน พระแพงผู้ดำรงฐานะกษัตริย์เป็นบุคคลที่สูงส่ง บริสุทธิสิ่งที่กระทำไปก็ด้วยอำนาจภายนอกมิใช่ด้วยกิเลสของตนเอง วรรณคดีประเภทนิราศในอยุธยา มี *กำสรวลโคลงต้น* ของศรีปราชญ์โคลง *ทวาทศมาส* และนิราศของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ แต่ฐานะและสภาพของความเป็นกษัตริย์ที่สะท้อนในวรรณคดีประเภทนี้มีไม่มากนัก

กำสรวลโคลงต้น ของศรีปราชญ์ คำขึ้นต้นเปรียบเทียบความงามของกรุงศรีอยุธยาว่างามราวกับสวรรค์ของพระพรหมและพระอินทร์ เนื้อเรื่องเป็นการพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของกวี มิได้กล่าวถึงฐานะและคติความเชื่อของผู้เป็นกษัตริย์

นิราศของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์มีหลายเรื่องด้วยกัน ส่วนใหญ่พรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของกวีขณะเดินทางซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจริงหรือไม่ก็ได้ สิ่งที่น่าสังเกตในงานพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์คือ ขนบการประพันธ์ที่ขึ้นต้นด้วยบทไหว้ครูสรรเสริญเทพเจ้าของพราหมณ์ได้ตัดออกไป แสดงให้

เห็นว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์มิได้ให้ความสำคัญขนบการประพันธ์ข้อนี้นัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับเทวราชาในสมัยอยุธยาตอนปลายเสื่อมไป คงมีอยู่บ้างแต่มิได้หยิบขึ้นมาอ้างอิงอย่างจริงจัง

โคลง *ทวาทศมาส* คำขึ้นต้นเป็นบทไหว้ครูสรรเสริญเทพเจ้าทั้ง 3 ของพราหมณ์ต่อไปกล่าวถึงกษัตริย์ว่าเป็นเจ้าจักรวาลที่ปกครองด้วยหลักทศพิธราชธรรม ดังโคลงต่อไปนี้

จักรพาพภูวนาถเกล้า	กรุงกษัตริ
ผายผ่านภูการธาร	แผ่นแผ้ว...
รังสฤษฎีรังเรซไท้	ทรงทศ
ธรรมวิมลพึงเพียร	แผ่นหล้า....

คำโคลงยังกล่าวอีกว่า กษัตริย์ทุกพระองค์ต่างมานบอบภักดีกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ทั้งยังทรงเป็น “ปิ่นจักรพรรดิ” อีกด้วย

อาจกล่าวโดยสรุปว่า ในสมัยอยุธยาตอนต้นกระแสวัฒนธรรมพราหมณ์ค่อนข้างแรง ทั้งนี้เพราะผู้นำต้องการใช้คติความเชื่อพราหมณ์ในการสร้างความยอมรับว่าตนเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ เป็นเทพที่ได้รับการมอบหมายให้ไปปกครองเมือง

ต่อมาสมัยพระบรมไตรโลกนาถ (1990-2031) คติความเชื่อธรรมราชาได้รับการสนับ

สนุนซึ่งเป็นนโยบายทางการเมืองเพื่อรวมอาณาจักรสุโขทัยเข้ากับอาณาจักรอยุธยา แต่คติเทวราชายังคงมีอยู่ ลักษณะสถานภาพของกษัตริย์ในช่วงนี้จึงเป็นทั้งเทวราชาและธรรมราชา จะเห็นว่าลักษณะทั้งสองข้างต้นมีความขัดแย้งกันคือ กษัตริย์เป็นบุคคลที่แตะต้องไม่ได้ เติบโตด้วยความศักดิ์สิทธิ์และลึกลับ ขณะเดียวกันก็ใกล้ชิดกับประชาชนโดยเป็นนักธรรม สอนศาสนา และปกครองโดยหลักทศพิธราชธรรม

ต่อมากระแสความเชื่อที่แสดงให้เห็นว่า กษัตริย์เหนือสิ่งอื่นใดลดน้อยลง กระแสความคิดทางพุทธเป็นที่ยอมรับและฝังรากลึกยิ่งขึ้น มีผลให้คติและสถานภาพกษัตริย์ค่อย ๆ เปลี่ยนไป จะเป็นนักธรรมที่ทรงสั่งสอนประชาชนดังพระโพธิสัตว์ที่รอกการนิพพาน ต่างแสดงบุญเพื่อสังคมบารมีของตน ส่วนคติเทวราชายังคงมีอยู่ แต่จะปรากฏในจารีตการเขียนเป็นส่วนใหญ่ ๐

อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (๒๕๒๓)

๒๐ บาท

หนังสือแสดงกิจจานุกิจ : ตำราวิทยาศาสตร์เล่มแรกของไทย
การประพันธ์ในยุคก่อน
รำลึกถึงนักเขียนในอดีต-ปกรณ บวรเปกรณ์
แก่นักเขียนจากบันทึกความจำของชาวนุหัตถกิจ
สโมสรสุนทรภู่
แนะนำวรรณคดีศึกษาของเคลาส์ เวงค์
บันทึกเกี่ยวกับ 'น้อย ชลานุเคราะห์'
อิทธิพลของกานธีในนวนิยายของภาวณี ภูฏาจารย์
เสรีภาพหนังสือพิมพ์ในรัชกาลที่ ๔
Endlose Trauer — รำพันพิลาปของสุนทรภู่
Literature and Literary Studies in Thailand

เจดีย์เกียรติ อัคราการ
พันเอกหลวงรามรณภพ
อนันต์ชัย เลาหะพันธุ์
กองบรรณาธิการ
นันทา ขุนภักดี
เจตนา นาควัชร
ม.ร.ว. กานดาศรี สุขสวัสดิ์
ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์
พิทยา ว่องกุล
นฤมล จ้าวสุวรรณ
Klaus Wenk

อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (๒๕๓๐)

๒๐ บาท

ภาพยนตร์และการเมืองโซเวียต ค.ศ. ๑๙๑๗-๑๙๔๕

หวาง เทวินผิงกับวรรณกรรมไทย

หนังสือยูวสารและหนังสือธงจำเมื่อ ๕๐ ปีก่อน

เรื่องสั้นพม่า

เกณฑ์กับการวิพากษ์ทฤษฎีการจ้างงานนีโอคลาสสิก

ภาษาฝรั่งเศสเฉพาะด้านในวันนี้

ฟรานซ์ ลิษฐ์ ถักทอโลกแมกยาร์

กาลเวลา

บ้านทรายทองในความเหลื่อมแห่งมโนภาพ

สัจชัย สุวัจนุต

บุรฉัตร บุญสนิท

อ. สายสุวรรณ

กรรณิกา จรรย์แสง

กำชัย ทยาสมิติ

ธิดา บุญธรรม

อนันต์ชัย เลาหะพันธุ์

นฤมล จ้าวสุวรรณ

คาราวัลย์ เกษทอง

อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (๒๕๓๐)

๒๐ บาท

พมมรุพจน์ พระตรัสแล้ว จับใจ

หนังสือกล : รหัสลับของภาษาที่กำลังจะสูญหาย

หนังสือไวกรรมที่ชาวต่างประเทศเขียนขึ้นในสมัย

อยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์

ม.ล. ปิ่น มาลากุล กับงานด้านอักษรศาสตร์

การบอกประวัติและคำที่ปรากฏในพจนานุกรมไทย

ทัศนะทางสังคมและปรัชญาชีวิตใน 'ก้องกึก' ของวอลแตร์

The Resignation of the Bishop

นันทา ขุนภักดี

วิน เลหะธรรม

วีรฉัตร วรรณดี

กัญญรัตน์ เวชศาสตร์

กันทิมา วัฒนประเสริฐ

อมรรัตน์ นิโครธานนท์

ม.ล. ปิ่น มาลากุล

ภูมิศาสตร์ในปัจจุบันและอนาคต

วิชัย ศรีคำ*

แนวความคิดทางภูมิศาสตร์

ภูมิศาสตร์ในปัจจุบันได้รับแนวความคิดหรือปรัชญาภูมิศาสตร์ที่นักภูมิศาสตร์รุ่นเก่าได้ส่งสมไว้เป็นเวลานานมาแล้ว แพททิสัน (Pattison, 1971) ได้แบ่งแนวความคิดภูมิศาสตร์ออกเป็น ๔ แนวทางด้วยกันคือ

1. Man-land tradition หรือ Man-land (environment) relations

2. Area studies tradition หรือ Areal differentiation

3. Earth science tradition

4. Spatial tradition

Man-land relation เป็นแนวความคิดทางภูมิศาสตร์ ที่มุ่งศึกษาวิจัยถึงความสัมพันธ์ หรือปฏิสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม นักภูมิศาสตร์ที่มีความเชื่อในแนวความคิดดังกล่าวแบ่งออกได้เป็น ๓ กลุ่มย่อยคือ (ก) กลุ่มแรกเชื่อว่าปัจจัย “สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ” เป็นสาเหตุที่ทำให้

“วิชาภูมิศาสตร์ในปัจจุบัน” ได้รับการพัฒนาให้ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา (ฉัตรชัย, ๒๕๒๗) ซึ่งถ้าหากมองย้อนหลังไปในอดีตแล้วจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า “ภูมิศาสตร์ในปัจจุบัน” มีลักษณะหลายอย่างแตกต่างจาก “ภูมิศาสตร์ในอดีต” ลักษณะของความแตกต่างที่เห็นได้อย่างเด่นชัดมีสองประการคือ (๑) ความแตกต่างทางด้านแนวความคิดทางภูมิศาสตร์ (๒) ความแตกต่างทางด้านวิธีการศึกษาวิจัย (Harvey, 1969 ; Yeates and Garner, 1976)

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร